

Učiteljski Tovariš

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društev. — Avstrijska učiteljska zveza. — Učiteljski pravnik. — Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Jubilejska samopomoč. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društev.

Vabilo

k

XII. skupščini

Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev

dne 8. in 9. vel. srpana 1900. l. v Mariboru.

Vspored:

I. V sredo, dne 8. vel. srpana:

1. Ob 4. uri popoldne: Seja upravnega odbora v „Narodnem domu“.

Vspored:

- poročilo o delovanju vodstva Zaveze;
- določitev poročila za delegacije;
- predlogi in nasveti.

2. Ob 8. uri zvečer: Seja delegacij v „Narodnem domu“.

Vzpored:

- Predsednik otvori sejo delegacij;
- poročilo tajnikovo o delovanju Zaveze in Zavezinih društev;
- poročilo blagajnikovo;
- poročilo računskih pregledovalcev za upravno dobo 1898/99 (§ 15 pos. r.);
- račun „Popotnika“ za l. 1899;
- poročilo glede „Učiteljskega Tovariša“;
- poročilo glede „Zvončka“;
- poročilo o „Šolskem muzeju“;
- volitev treh pregledovalcev računov (§ 15. pos. r.);
- določitev letnih doneskov Zavezinih članov (§ 7. lit. a) Zav. pr.);
- določitev vzporeda za glavni zbor (§ 24. Zav. pr.);
- določitev časa prihodnji (XIII.) glavni skupščini Zaveze (§ 22. Zav. pr.);
- predlogi in nasveti;
- volitev vodstva in upravnega odbora Zaveze (§ 11. 12. Zav. pr.)

Za delegacije so dosedaj zglašeni ti-le predlogi Pedagoškega društva v Krškem:

1. Zaveza naj posreduje, da se na Koroškem ustanovi vsaj eno slovensko učiteljsko društvo, na pr. za celovško okolico.

2. Zaveza naj priredi prej ko prej glavno skupščino Zaveze v Celovcu.

3. Zaveza naj s pomočjo slovenskih rodoljubov širi svoje liste in drugo slovensko slovstvo brezplačno med slovenskim učiteljstvom na Koroškem.

II. V četrtek, dne 9. vel. srpana:

1. Ob 8. uri zjutraj: Občni zbor društva Jubilejska samopomoč v „Narodnem domu“.

2. Seje odsekov, ako jih določijo delegacije v „Narodnem domu“.

3. Ob 10. uri dopoldne:

glavno zborovanje

v „Narodnem domu“ po vzporedu, ki ga določijo delegacije.

4. Ob 1. uri popoldne: Banket v veliki dvorani „Narodnega doma“.

5. Ob 8. uri zvečer: Zabavni večer s plesom v „Narodnem domu“.

(Vabilo in vzpored se natisne posebe. — Vsaka seja se začne točno ob določenih uri).

Za glavno zborovanje sta zglašeni ti-le razpravi:

1. „Slomšek kot pedagog“. Govori ravnatelj H. Schreiner.

2. „Kako naj se javi naša stanovska zaveza?“ Poročevalec nadučitelj Vekoslav Strmšek.

Vodstvo „Zaveze“.

Avstrijska učiteljska zveza.

I.

Rešitev te končne točke — ali rekli bi lahko — te generalne točke učiteljske organizacije sili vedno bolj na dan. Kdor paznega očesa zasleduje občno gibanje avstrijskega učiteljstva v obče, bodisi slovenskega, českega, hrvaškega, poljskega, nemškega ali pa laškega, vé, da se to vprašanje, namreč o ustanovitvi avstrijske učiteljske zveze, vleče že precej časa med avstrijskim učiteljstvom kakor rdeča nit in sili vedno bolj in bolj na površje.

In to je lahko umevno! To je čisto naravna posledica učiteljske organizacije in to zahteva tok časa.

Avstrijsko učiteljstvo je jako dobro organizovano v svojih okrajnih, deželnih učit. društvih in slednjič v posameznih učiteljskih zvezah. Seveda so te zveze ločene v strogo narodne okvirje. In ravno te zveze loči nekak prepad v medsebojnem občevanju, to je v času, kadar je treba reševati občna avstrijska učiteljska vprašanja.

In ta prepad premostiti bodi ravno namen avstrijski učiteljski zvezi.

Kakor smo že opomnili početkoma teh vrstic, se že vleče vprašanje o ustanovitvi avstrijske učiteljske zveze dokaj let, in oni, ki se zanimlje za to vprašanje, je gotovo slišal že precej „zvonjenja“ za in proti. Ako pa sumiramo vse te razne glasove, pridemo do zaključka, da je nasprotnikov tega vprašanja toliko število, kakor privržencev, a razloček med njimi je ta, da so dokazi nasprotnikov tako slabotni, tako malenkostni, da deset nasprotnih dokazov ne ovrže niti enega prijateljskih dokazov.

Glavni dokaz nasprotnikov bazira v narodnostnem in verskem vprašanju; toda ta dokaz je tako šepav, da se mu šepavost čisto nič ne pozna. O tem dokazu izpregovorimo še pozneje.

Tudi v slovenskem učiteljstvu sili ta zadeva vedno bolj in bolj na površje. Tuintam je že kak tovariš namignil, da bi bilo dobro, če se ustanovi avstrijska učiteljska zveza, vendar kot točko, o kateri naj se javno razpravlja, še nismo postavili na dnevni red.

Poudarjamo pa že naprej, da se ne štejemo ravno merodajnim o tej zadevi, da usiljujemo komu le trohico teh misli, ne, temveč jako želimo, da se jih prav mnogo še oglasi o tem vprašanju, zakaj le potem pridemo do najboljšega zaključka in rezultata.

A predu pridemo do obrisa, do načrta — po naših mislih namreč — avstrijske učiteljske zveze, nam je rešiti še dvoje točk, to sta sledeči točki:

Ali je mogoče ustanoviti avstrijsko učiteljsko zvezo?

Ali potrebujemo avstrijsko učiteljsko zvezo?

Nasprotniki avstrijske učiteljske zveze poudarjajo kot glavno zavoro tej zvezi ravno to, da iz narodnostnih in verskih ozirov je ni mogoče ustanoviti, češ, kako bode mogoče, da bi nemški učitelj mogel sodelovati s slovenskim in katoliški s protestantskim ali pravoslavnim. In kako se to strinja, poudarjajo zopet nasprotniki, z značajnostjo učiteljstva, da bi danes v najlepšem soglasju deloval v učiteljskem zboru z narodnim in verskim nasprotnikom, a jutri pa v političnem društvu javno nastopil ravno proti istemu svojemu tovarišu.

Kratkovidneži! Kaj takega zamore govoriti in trditi edino le narodni in verski prenapetež, oni narodni in verski slepar, kateremu je narodnost in vera le sredstvo in kapital, iz katerega kuje dobiček za svojo popularnost in svoj mošnjček. In ti napetneži so v svojem zasebnem življenju, v svoji notranjosti največji indiferentje, bodisi v narodnem ali verskem oziru, zakaj prvi na shodih in v družčinah vedno nosi na jeziku narodnost in le narodnost, a doma pa dela ravno nasprotno, svojo ženo in svojo deco vzgojuje v narodu nasprotnem duhu, a drugi poudarja pa zopet na vseh shodih svojo pristno versko prepričanost in vdanost, pridiguje tako „vneto“ o potrebi raznih pobožnih bratovščin in o raznih svetinjah; da bi pa sam oblekel spokorno obleko, si nadel svetinjo na vrat ter vzel v roko svečo in isto ukazal tudi svoji ženi in deci ter bi potem v tej družčini stopical v prvih parih pri raznih izprevodih kot poosebljeno mišljenje, o tega pa ne, to je za — kmeta.

Dobro vemo, da se nam bode mogoče predbacivalo, da je ta članek pisan v socialno demokratiškem duhu, pa to nas ne straši, zakaj to je strašilo, ki med izobraženci več ne straši.

Čudno se nam pa dozdeva, kako zamorejo v državni zbornici sedeti in delovati skupno poslanci raznih kategorij,

pravi katoličani in patentirani klerikalci, narodni indiferentje in narodni radikalci, antisemitje in judje, protestantje in pravoslavni, rimski doktorji in ateisti. Po mnenju nasprotnikov bi tak zbor sploh ne mogel obstati. Kaj?

Mislimo, da o tem ni treba izgubljati več besedij, stvar je ob sebi tako jasna, da ni dvoma, da bi se ne mogla ustanoviti zveza avstrijskega učiteljstva.

Drugo vprašanje pa, ali potrebujemo avstrijsko učiteljsko zvezo, je tako enostavno, da si ni treba posebno glave beliti, da se mu odgovori.

Kar je vsak državni zbor, to bodi nam učiteljstvu avstrijska učiteljska zveza. Saj bodemo učitelji v zvezi, brez razlike narodnosti in vere, delovali v tej korporaciji za skupni interes avstrijskega učiteljstva sploh, za njega gnotni in socialni položaj. V tej zvezi bi se reševala vprašanja o napredku šol vse Avstrije, o enaki metodi vseh šol itd. brez ozira na narodnost in vero.

Tej avstrijski zvezi bi pripadla nadalje ona krasna in velikanska zadača, delovati na to, da se ravno potom učiteljstva doseže med narodi po mladini, tej naši prihodnosti, ona tolerantnost v narodnem in verskem oziru, ki jo danes tako krvavo pogrešamo v vsem javnem življenju, ker nam greni vse javno delovanje in je to takorekoč prava coklja za občen blagor. In če zaveza avstrijskega učiteljstva ne doseže nič drugega kakor samo to, da zbudi v narodih čut, da je vsak narod poklican od Stvarnika v življenje za to, da se razvija in izpopolnjuje v svojem jeziku do onega smotra, ki mu je postavljen in da nam je ravno On zagotovil, da je vsaka vera dobra, da se lahko v nji izveliča vsakdo, saj je deviza vseh ver ena in ista, namreč ta: Človek skušaj doseči ono popolnost v vseh stvareh, ki je lastna tvojemu Stvarniku.

In če zveza avstrijskega učiteljstva ne doseže prav nič drugega kakor to, je vredna, da jo pokličemo v življenje!

II.

Navedli smo torej nekaj razlogov, ki govore neovržno za potrebo in korist občne avstrijske učiteljske zveze. In kako si mislimo to zvezo po našem nemerodajnem smislu, naj povedo te vrstice.

Vsako okrajno učiteljsko društvo smatramo — poudarjamo pa odločno, da mora tako društvo biti to, kar mu daje gotov vspeh, malo pedagoškega gibanja, več politike pa mnogo delovanja v korist dotičnega ljudstva; saj je za strokovno naše življenje dovolj preskrbljeno, krajne konferencije in knjižnice, okrajne konferencije in knjižnice; mi učitelji moramo priti vendar že enkrat iz one oskosrčnosti, v kateri nas bi vedno tako radi gledali gotovi faktorji, da smo „živa pedagogika in metodika“; ne, učitelj bodi učitelj šolski mladini in svojemu narodu, on bodi učitelj in voditelj v vseh stvareh; kdor tako umeva svoj poklic, oni je še-le pravi učitelj — za nekak okrajni zastop, kjer naj se na dnevni red devljejo tudi vprašanja, ki se tičejo ljudske izobrazbe, ljudske blaginje, okoliša okraja dotičnega društva. Tovariši, ako upoštevate ta moment, zagotavljamo vas, da pridobite hipoma naše ljudstvo, saj vidi to ljudstvo, da smo učitelji taki trpini, kakor je ljudstvo samo, in sočutje zbuja sočutje.

Naša deželna učiteljska društva pa enačimo našim deželnim zborom. V teh društvih naj se razpravlja to, kar se tiče skupnih teženj vseh okraj. učit. društev vse dežele in ki gredo pred deželni zbor. Opozarjamo pa pri

tej priliki vsa ona društva, okrajna namreč, da opuste v prihodnje svoja tako imenovana „posebna pota“, da izražajo svoje težnje edino le potom deželnega učiteljskega društva. Pomnijo naj, da je vsako okraj. učit. društvo le člen „deželne verige“. V deželnih društvih naj se pa rešujejo najprej in največ politična vprašanja, a pedagoška in slična vprašanja bodo naj pa vprašanja druge stopnje. Za skupna pedagoška vprašanja posameznih dežel imajo skrb deželne učiteljske konferencije, te naj se v postavnih terminih sklicujejo, in pomagano nam bode. Da se pa deželne učiteljske konferencije ne sklicujejo o pravem času — paragrafi veljajo samo za nas — smo pa učitelji sami največ krivi, zakaj naši zastopniki c. kr. dež. vlade uvidevajo, da učiteljstvo samo rešuje na svoje stroške razne šolsko-pedagoške zadače, toraj čemu deželne učit. konferencije na državne stroške?!

Posamezne „zaveze učiteljskih društev“ po narodnosti pa imamo za nekake državne zборе, za posamezne narode, ne glede na deželne meje. Tu naj se preresetavajo politična in šolska vprašanja posameznih narodnosti na oni podlagi, katero zahteva čut človeške pravičnosti, da se vsak narod razvijaj v svojem jeziku, v svoji veri, da slednjič doseže oni smoter, ki ga ima načrtanega od svojega Stvarnika. Iz teh učiteljskih zvez izgini vsa ona umetno napravljena napetost, v teh zvezah zavladaj odločna narodna in verska tolerančnost, ki veli: „Človek sem, pravico imam do obstanka“.

Avstrijska učiteljska zveza pa bodi to, kar je ustavni državi ministrstvo. V tej zvezi naj bodo zastopane vse zveze učiteljskih društev po narodih.

Vse učiteljske zveze tako mnogolične Avstrije stopijo v tesno zvezo med seboj. V ta namen naj napravijo vse te zveze neko društvo, čegar udje bi bile posamezne učiteljske zveze. Občnih zborov v tem pomenu, kakor jih imamo n. pr. pri naši „Jugoslovanski učiteljski zvezi“, si pač misliti ne moremo, temveč kadar bi bilo treba rešiti kako za vse učiteljstvo važno zadevo, bi sklical učiteljski „ministrski predsednik“, to je avstrijske učit. zveze predsednik v posvet vse načelnike posameznih zvez k posvetovanju. Ti bi potem prišli s svojimi sekojskimi načelniki, to je s svojimi tajniki in blagajniki, k posvetovanju, in to bi bil občni zbor avstr. učiteljske zveze.

V teh posvetovanjih bi posamezni predsedniki sestavili nekako podroben načrt, po katerem bi imela ta enketa delovati. Vprašanja, ki potrebujejo temeljitega preresetanja, naj bi potem prišla pri občnih zborih posameznih zvez na dnevni red. Če jih večina zavez sprejme, obveljajo, ako pa ne, pa padejo.

Vprašanja pa, katera potrebujejo hitrejše rešitve, bi pa lahko ono učiteljsko ministrstvo samo rešilo.

V tem smislu, upamo, da se da najhitreje rešiti vprašanje o ustanovitvi avstrijske učiteljske zveze.

Mogoče, da nam kdo poreče: Kako se bodo pa razumeli ti predsedniki raznih jezikov v tej enketi. To je popolnoma njih stvar. Mislimo, da je večinoma predsednikov učiteljskih zvez toliko omikanih, da znajo po več jezikov in potem bi se že razumeli. Lajati bi jim gotovo ne bilo treba. Kako se neki umevajo avstrijski škofje pri svojih konferencah? In kako so se pa razumeli zadnjič pri oni enketi na Dunaju vsi deželni glavarji, ko se je šlo za skupni državni interes? Našega deželnega glavarja še danes niso obesili, ker se je drznil izpregovoriti nemško. Torej ne bodimo malenkostni in pustimo stvari, ki so v očeh razumnikov otročarija.

In naloga avstrijske učiteljske zveze je velikanska. V Avstriji smo prišli že do te stopnje, da vsak stan rešuje svoja vprašanja po svojih zastopnikih, vojaštvo vojaška, duhovnik duhovska itd. Edino le učiteljska „para“ dela to izjemo, da mu drugi narekujejo, da ga drugi vodijo. In kot glavni naš smoter bodi, tudi zase doseči isto postavo. In glavni namen avstrijske zveze obstoji pač v tem, postaviti nas na lastne noge.

Pa zadosti to! Naša misel je: Skrbimo, da čim prej ustanovimo to prekoristno ministrstvo.

Da bode pa zaveza popolnejša, upamo, da slišimo še kak glas, zakaj več oči, več vidi.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagoško društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Okrajna učiteljska konferencija.

Ali je uradna okrajna učiteljska skupščina učiteljski parlament? Ali je mar le nekakšna šola? Ne eno, ne drugo, marveč oboje skupaj. Da imamo te zборе in da se okrajne učiteljske skupščine še niso odpravile, zato se ima učiteljstvo zahvaliti § 45. drž. šol. zakona (14. vel. travna 1869) in samemu sebi. Te okrajne učiteljske skupščine se vrše namreč že 30 let tako dostojno, da ni bilo v tej zadevi nikakršnih pritožeb. Zato se vlada, ko je l. 1883 s parlamentom vred državni šolski zakon prena-redila, tega § ni dotaknila. Tudi min. ukaz z dne 8. vel. travna 1872, s katerim so se ustanovile norme za okrajne konferencije, je ostal neizpremenjen. Kakšno nalogo imajo te konferencije, to nam povedo sledeče točke omenjenega ukaza.

§ 2. Okrajnim učiteljskim skupščinam je sploh nalog: prizadevati si do potrebne skladnosti v notranji uredbi učilništva po okrajih, posvetovati se o prirokih (pomočkih) k pospehu ljudskega učilništva, semkaj mereče nasvete podajati okrajnemu učilničnemu oblastvu in izreka mnenja o vprašanih, katera mu od tega oblastva hodijo o učilničnih stvareh.

Posebno treba:

1.) da ustrezajo nalogu, katerega jim učilnični in učni red odkazuje o učnih črtežih, posameznim razredom določenih smotrih (ciljih) itd.;

2.) da presoajo uredbo rabečih knjig in beril ter tudi drugih učnih pripomagal in pospeševal poučevanja, in nasvetujejo, kako naj se jim da večja dovršenost, ali oziroma da se uvedo nova samoučila in učila;

3.) da učitve (metode), katere je za primerne potrdila praksa in teorija, v živo pretresajo, ter da svojo misel izrekajo o njih sprejetji in tudi o načelih učilničnega ustrahovanja;

4.) da posebno pazijo na otročje vrte, na učilnice ženskega dela, na učilnične knjižnice, na učilnične vrte, na njive za poskušnje v poljedelstvu, na telovadnice ter na vse tiste naprave, katerim je namera, učilnični mladini gojiti zdravje;

5.) da pretehtujejo zapreke, upirajoče razvoj javnega uka v tistem okrajih, ter da podajejo nasvete, kako bi jih bilo odpraviti;